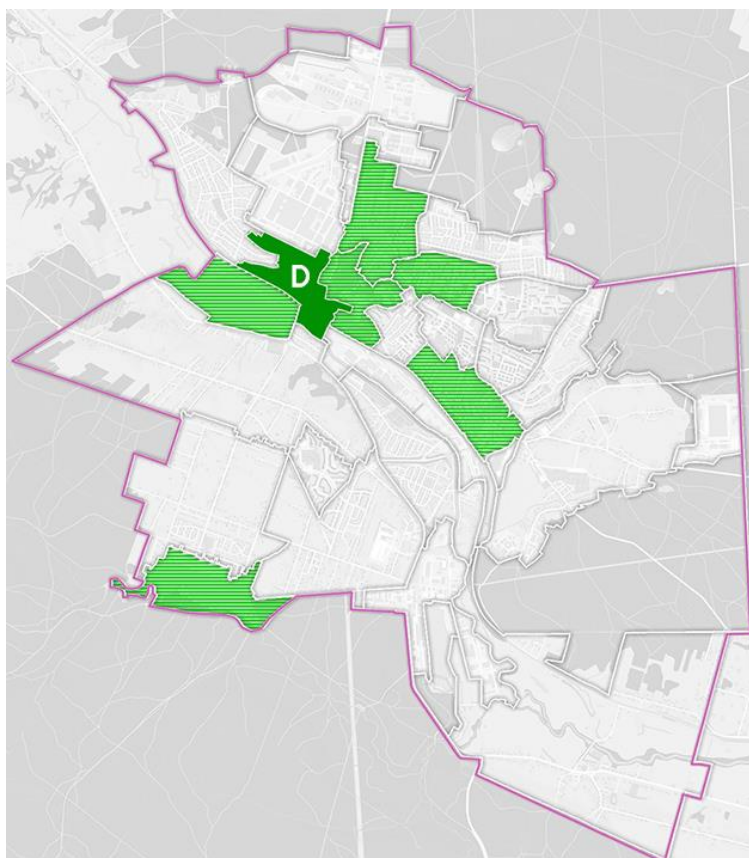


Materiały do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej

Na potrzeby niniejszej diagnozy w celu opisanía charakterystyki dokonano podziału jednostek na strefy funkcjonalno-przestrzenne.

Dolne-Wzgórze



Jednostka Dolne-Wzgórze jest najbardziej zróżnicowaną w zakresie przestrzennym na obszarze rewitalizacji. W ramach tej jednostki można wyróżnić sześć stref.



1. **Strefa ulicy Adama Mickiewicza.** Jest to obszar zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej składający się z 7 budynków powstałych w latach 1922-24, nazywany pierwotnie Kolonią Robotniczą Nad Drugim Kamieniołomem. Obecnie w każdym z budynków funkcjonują wspólnoty mieszkaniowe. Mieszkańcy mają do dyspozycji ogródki przydomowe i komórki w wolnostojących budynkach gospodarczych. W strefie tej nie ma budynków i lokali o funkcji handlowej. Na terenie strefy, na skarpie powyżej zabudowy mieszkaniowej położona jest Szkoła Podstawowa nr 1, która obsługuje całą jednostkę oraz osiedla Orłowo i Mieszają.

2. **Strefa ulicy Zakładowej.** Jest to obszar osiedla wybudowanego wzdłuż ulicy w połowie lat 70. XX w. Składa się z ośmiu budynków mieszkalnych: 5 – jedenastokondygnacyjnych i 3 – pięciokondygnacyjnych. Na terenie strefy znajduje się pawilon handlowy z 4 lokalami oraz siedziba Fundacji



Agencji Rozwoju Regionalnego (rozbudowany obiekt dawnego żłobka, który mieści m. in. agencję pocztową, kawiarnię). Położone wzdłuż ulicy osiedle boryka się z małą ilością miejsc postojowych. Wybudowana na wzgórzu zabudowa przy ulicy Zakładowej tworzy charakterystyczny widok od strony południowej – drogi krajowej i Zbiornika Wodnego Pasternik.

3. **Strefa kolonii robotniczej przy ulicy Robotniczej i ulicy Widok.** Kolonia zabudowy obejmuje 16 budynków powstałych w latach 1922-24 i początkowo nazwana Kolonią Robotniczą Przy Domach Koksowych. Co ciekawe, mimo podobnego układu wewnątrz, zabudowa przy ul. Robotniczej różni się od zabudowy przy ul. Widok szczegółami



architektonicznymi. W budynkach z wykupionymi lokalami powstały wspólnoty mieszkaniowe. Mimo zaprojektowanej rytmiki zabudowy, w strefie znajdują się niezagospodarowane przestrzenie. Istnieje domniemanie, że budynków miało być więcej, bądź pozostawiono miejsce na wspólną osiedlową przestrzeń. W ostatnich latach gmina postanowiła dokonać parcelacji wolne miejsce na działki przeznaczone na sprzedaż pod indywidualne garaże. W ten sposób wybudowano kilka garaży, które przestrzennie niszczą ideę osiedla. Przy ulicy Widok, w jej wschodniej części w latach 70 zostały wybudowane 3 budynki bliźniacze niekorespondujące z charakterem osiedla.

4. **Strefa ulicy Nadrzecznej.** Jest to obszar zabudowy mieszkalnej jednorodzinnej położonej przy prostopadłych dojazdach od ulicy Nadrzecznej i Sportowej. Znajduje się tu zabudowa pamiętająca lata 30 XX wieku jak również budynki współczesne. Jest to skupisko dosyć chaotycznej zabudowy, na małych działkach i z niefunkcjonalnymi dojazdami. Przy kilku posesjach znajdują się prowadzone przez właścicieli lokale usługowe.



Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020

5. **Starachowice Dolne.** Jest to obszar związany z placem dworcowym i historycznymi traktami do niego prowadzącymi. Znajduje się tu nieczynny budynek dworca (obecnie 2 sklepy), pierzejowa zabudowa ulicy Radomskiej z handlowymi parterami i mieszkalnymi piętrami, chaotyczna zabudowa pawilonów przy ulicy Hutniczej z charakterystycznym kolorystycznie parterowym marketem „Biedronka”. W tej strefie znajdują się trzy wolnostojące

gminne budynki mieszkalne – łącznie 17 lokali. Na tym terenie znajduje się najstarszy budynek mieszkalny w Starachowicach – jeden pozostały po pierwszym osiedlu Banku Polskiego dla zakładu wielkopieczowego z 1836 roku (przy



ul. Sportowej). Ponadto znajdują się historyczne budynki mieszkalne dla kadry dyrektorskiej przy ul. Hutniczej z 1897 roku – jeden zaniedbany budynek z mieszkaniami komunalnymi, drugi – obecnie użytkowany przez Ochotnicze Hufce Pracy. Starachowice Dolne pełnią głównie funkcje handlowo-usługowe

i komunikacyjne. Główne miejsce tej strefy to rozległy plac dworcowy ze stanowiskami komunikacji autobusowej. Przed transformacją ustrojową z lat 90. plac obsługujący kilkunastotysięczną załogę Fabryki Samochodów Ciężarowych, obecnie mimo swojej funkcji, sprawia



wrażenie opuszczonego, a stan techniczny nawierzchni chodników i dróg pogłębia to negatywne wrażenie.

Przebiegający przez Starachowice Dolne ciąg drogi powiatowej (niegdyś wojewódzkiej) wraz z przejazdem kolejowym jest newralgicznym punktem

komunikacyjnym w mieście. Dokonany w 2016 r. pomiar ruchu przy ulicy Radomskiej wykazał ponad 15 tysięcy samochodów na dobę. Zamknięty przejazd kolejowy powoduje w godzinach szczytu zator drogowy ulicy Radomskiej na długości ponad 1 km. Gmina posiada od 2008 r. koncepcję projektu 200 m wiaduktu nad linią kolejową i rzeką Kamienną, ale konfiguracja terenu, układ zabudowy i infrastruktury sprawia, że koszty takiego rozwiązania nawet z wsparciem zewnętrznym na chwilę obecną są nierealne. W 2016 r. Zarząd Dróg Powiatowych zlecił opracowanie koncepcji dwupoziomowego skrzyżowania z linią kolejową mającą uwzględnić możliwości finansowe samorządów z współfinansowaniem zewnętrznym (PKP, fundusze rządowe). Okolice skrzyżowania ulicy Radomskiej i ulicy Hutniczej pełnią rolę usługową dla całej jednostki, ale mimo bliskości Starachowickiego Centrum Kultury są ubogie w usługi wyższego rzędu. Obszar Starachowic Dolnych ma potencjał na powstanie cywilizowanego lokalnego centrum związanego z dworcem kolejowym i autobusowym.



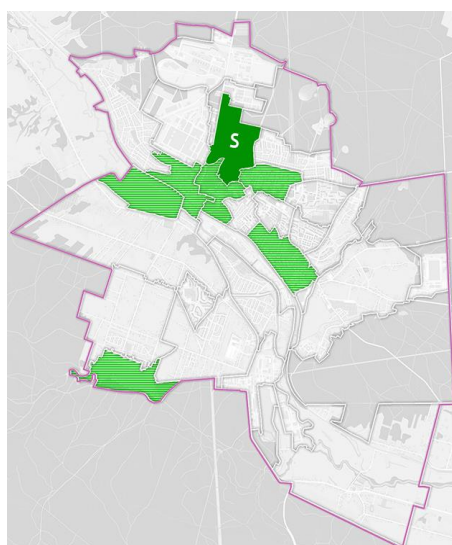


Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020



6. **Strefa ulicy Wielkopiecowej – Kanałowa** - obejmuje swoim zasięgiem obszar położony po dwóch stronach linii kolejowej. Po stronie północnej, przy ul. Wielkopiecowej znajdują się składy budowlane zajmujące ok. 1,9 ha powierzchni, po stronie południowej – przy ul. Kanałowej, market budowlany o powierzchni zabudowy ok. 4700 m².

Stadion



1. **Strefa usługowa przy stadionie.** W obrębie strefy znajduje się Stadion Miejski z dwoma boiskami treningowymi, krytą pływalnią oddaną do użytku w 2010 roku,



Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020

pozostałości budynków po odkrytej pływalni, dwie szkoły średnie oraz opuszczony budynek szpitala. Stadion Miejski wybudowany w latach 60 XX w. na terenach wyrobisk pokopalnianych jest obiektem wymagającym interwencji modernizacyjnej. Stadion nie posiada trybun, szatni, zaplecza socjalnego spełniających współczesne wymogi.



W 2014 r. zmodernizowano jedno z boisk treningowych. Drugie boisko posiada zniszczoną nawierzchnię żużlową. W ramach kompleksu sportowego znajduje się zniszczony budynek biurowy o konstrukcji kontenerowej, w którym znajdują się biura organizacji sportowych i społecznych. Przy ulicy Szkolnej zlokalizowane są dwie szkoły średnie: II Liceum Ogólnokształcące (szkoła tysiąclatka) oraz Zespół Szkół Zawodowych nr 3. W obszarze strefy znajduje się opuszczony od 2005 r. i niszczący gmach szpitala. Jest to zaprojektowany w 1939 r. w stylu funkcjonalizmu budynek, który był objętym programem budowy obiektów użyteczności publicznej w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego.



2. **Strefa osiedla przy ul. Radomskiej** - obszar zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej położony przy ulicach Radomskiej, Zachodniej, Konstytucji 3 Maja i Śląskiej. Budynki

nie przekraczają 5 kondygnacji. W strefie tej położony jest kościół parafialny. W budynkach przy ulicy Radomskiej przy skrzyżowaniu z ul. Konstytucji 3 Maja zlokalizowane są w parterach lokale usługowe. Przy ulicy Św. Barbary znajduje się pawilon handlowy z usługami. Należy zwrócić uwagę, że w sąsiedztwie, po drugiej stronie ulicy Radomskiej, położonej już poza jednostką Stadion znajdują się obiekty handlowe (markety Tesco, Biedronka, Lidl oraz bank, zakład opieki zdrowotnej, biurowiec SSE „Starachowice” ze znajdującymi się na parterze lokalami usługowymi), więc obszar osiedla Radomska i znacznej części jednostki Stadion oraz mieszkańców dojeżdżających do pracy w strefie przemysłowej jest w wystarczający sposób obsłużony w zakresie usług.

3. **Strefa Kolonii Urzędniczej Przykościelnej.** Pomędzy ul. Szkolną i Św. Barbary oraz Śląską i Spacerową znajduje się kolonia urzędnicza zwana od swojego położenia Przykościelną. Budowana od 1932 roku do wojny i po wojnie do lat 60, początkowo o konstrukcji drewniane, później murowanej. Przy ulicy Bohaterów Westerplatte znajdują się budynki zwane Domami Przy Nadleśnictwie (datowane na ok. 1922 rok). Osiedle zostało zaplanowane wzdłuż równoległych uliczek tworząc zabudowę 5 budynków w 6 rzędach. Z biegiem lat wzdłuż uliczek wybudowano bez określonych zasad zespoły garaży, które zakłócają ład przestrzenny zabytkowej kolonii.



Przy zakręcie ulicy Konstytucji 3 Maja na dużej zadrzewionej działce położony jest zabytkowy przedwojenny budynek Willi Dyrektora Zakładów Starachowickich, potocznie zwany Pałacikiem. Po wojnie znajdowało się w nim przedszkole (do czasu wybudowania nowego po sąsiedzku), siedziba ogniska plastycznego, od kilku lat niszczący.



Na terenie strefy, przy ul. Św. Barbary znajduje się Przedszkole Miejskie nr 6.

4. **Strefa Małej Kolonii Urzędniczej.** Na południe od ul. Konstytucji 3 Maja w stronę parku, a pierwotnie zalesionego wąwozu ciągnącego się od Starachowic Dolnych, położona jest Mała Kolonia Urzędnicza. Kolonia powstała w latach 1920-22 i jest jedną z najwcześniejszych kolonii mieszkaniowych w Polsce realizowanych według idei Miasta-Ogrodu. Budynek mimo wielu podobieństw i charakteru, są zróżnicowane wielkością, materiałem konstrukcyjnym i detalami architektonicznymi. W późniejszych latach, wolne parcele wykorzystywano na zabudowę jednorodzinna nienawiązującą do idei i charakteru osiedla. Na terenie strefy znajdują się pojedyncze obiekty usługowe jak np. restauracja.

5. **Strefa osiedla Harcerska.** Jest to obszar zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej położonej wzdłuż ulic Szkolnej, Harcerskiej, Konstytucji 3 Maja i Oświatowej. Na szczególną uwagę z punktu architektonicznego zasługuje część położona przy ul. Konstytucji 3 Maja. Jest to zespół 4 modernistycznych budynków zaprojektowanych jeszcze przed 1939 r. Wewnątrz tego osiedla znajduje się równoległe wybudowane garażowisko. Z lat 50. pochodzą 4 budynki w rejonie ul. Oświatowej (w tym jeden adaptowany z tzw. Hotelu Robotnika). Na zespół zabudowy przy ul. Harcerskiej składają się punktowce z przełomu lat 50 i 60 oraz późniejsze, w tym klatkowo-galeriowe.



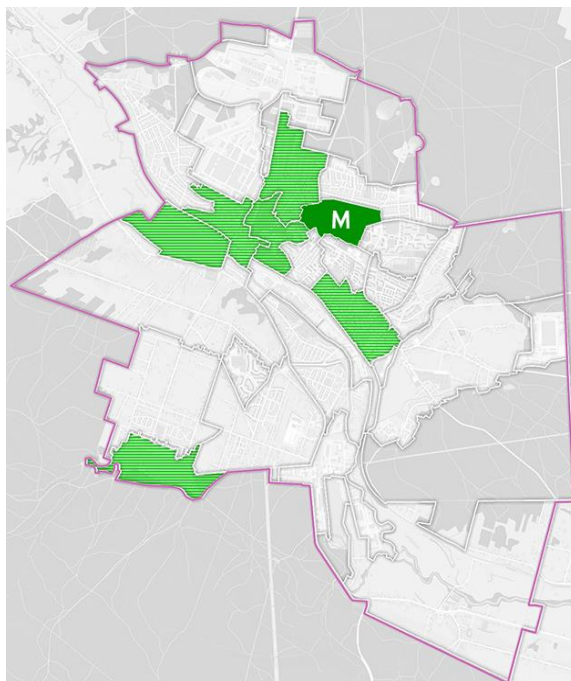
Na obszarze tej strefy znajduje się również przedwojenna Willa Lasów Starachowickich, obecnie użytkowana przez Hufiec ZHP oraz budynek tzw. Domu Nauczyciela prowadzony przez ZNP. U zbiegu ulic Oświatowej i Partyzantów znajduje się opuszczony budynek byłego Starostwa Powiatowego (wcześniej zajmowany przez Urząd Rejonowy, WKU, szkołę muzyczną i bar).



6. **Strefa usługowa przy ul. Bankowej.** Swym zasięgiem strefa obejmuje budynki usługowe przy ulicy Bankowej. Są to: galeria Panorama (pierwotnie tzw. „Pedet”), sklep meblowy w pawilonie o konstrukcji stalowej, hotel (w rozbudowanym i przebudowanym budynku z lat 30. XX wieku), budynek banku (pierwotnie oddział NBP) – obecnie przebudowany na budynek mieszkalny, z istniejącym tylnym skrzydłem mieszkalnym. Na terenie strefy znajduje się market wielkopowierzchniowy (przez kilkanaście lat największy obiekt tego typu w mieście) o powierzchni zabudowy ok. 3600 m².



Majówka



- 1. Strefa ulicy Młyny - zabudowa jednorodzinna.** Strefa obejmuje ciąg zabudowy jednorodzinnej po północnej stronie ulicy Młyny oraz kilka nieruchomości o takim samym charakterze przy ulicach: Bohaterów, Kopalnianej i Majówka. Znajdują się tu zarówno budynki kilkudziesięcioletnie, drewniane o złym stanie, jak i okazałe współczesne wille. Obsługa usługowa strefy ma miejsce po południowej stronie ulicy. W północno-wschodniej części strefy, na działkach prywatnych zlokalizowane jest bezładne skupisko blaszanych garaży.
- 2. Strefa ulicy Młyny – osiedle spółdzielcze.** Jest to obszar zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej wybudowany przez Starachowicką Spółdzielnię Mieszkaniową w II połowie lat 70. XX w. w miejscu osiedla domów robotniczych zwanego Młynami. Jest to 11 budynków 5 kondygnacyjnych oraz jeden 12 kondygnacyjny. Na terenie strefy, przy ulicy Lipowej znajduje się duży osiedlowy pawilon handlowo-usługowy, w którym znajduje się kilkanaście lokali oraz market obsługujący pobliskie osiedla. Zabudowy dopełniają pojedyncze domy jednorodzinne z wbudowanymi usługami.
- 3. Strefa osiedla Majówka - cz. północna.** Obejmuje obszar położony po północnej stronie ulicy Majówka. Pierwsze cztery bloki przy ul. Majówka od strony wschodniej

to budynki, których budowa zaczęła się w 1939 roku. Pozostała część osiedla, to bloki wybudowane w od drugiej połowy lat 50. XX w. Są tu budynki wielorodzinne max. 5 kondygnacji ale z przewagą 3 kondygnacyjnych. W strefie znajduje się Przedszkole Miejskie nr 2 oraz siedziba MOPS i STBS. Pomiędzy strefą a osiedlem spółdzielczym zlokalizowane jest garażowisko oraz budynek wymiennikowni, w której funkcjonowała noclegownia dla bezdomnych.

- 4. Strefa osiedla Majówka – cz. południowa.** Obejmuje obszar położony między ul. Majówka, a ul. S. Staszica. Osiedle powstało w latach 50. XX w. na podstawie idei stworzenia nowego centrum miasta – części północnej wzdłuż projektowanej Alei Na Skarpie. Od strony ulicy Staszica zaprojektowany został ciąg usługowy zlokalizowany w wycofanych parterach, w skrytym od południowego słońca podcieniu za linią charakterystycznych filarów. Osiedle nie zostało do końca zrealizowane wg pierwotnego pomysłu, np. w latach 60. kwartał zabudowy wypełniono punktowcami. „Pod Filarami” znajduje się filia Miejskiej Biblioteki Publicznej. Na terenie strefy znajduje się ponadto restauracja oraz nowo oddany budynek szkoły językowej. We wschodniej części znajduje się zgrupowanie drobnej zabudowy mieszkalnej (ul. Brązowa, Srebrna, Miedziana).



5. Strefa przy skarpie. Jest to obszar pomiędzy ulicą S. Staszica, a uskokiem skalnym będącym pomnikiem przyrody nieożywionej. Na terenie strefy położone są budynki Sądu Rejonowego i powiatowego Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy. Oprócz



tego budynek mieszkalno-usługowy w zabudowie bliźniaczej i dwa budynki mieszkalne jednorodzinne. Pomędzy budynkiem sądu, a ośrodkiem wychowawczym znajduje się pusta przestrzeń, z której rozpościera się widok na południową część miasta oraz główne pasmo Gór Świętokrzyskich. Na tym terenie zaplanowano w latach 50. XX wieku centralny plac miasta, przy którym miały być zlokalizowane najważniejsze budynki publiczne rozwijającego się miasta przemysłowego, w tym ratusz. Pierwowzór koncepcji centrum przedstawiła Hanna Adamczewska. Według tej idei plac centralny, położony pomiędzy alejami: Pod Skarpą i Nad Skarpą był



Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020

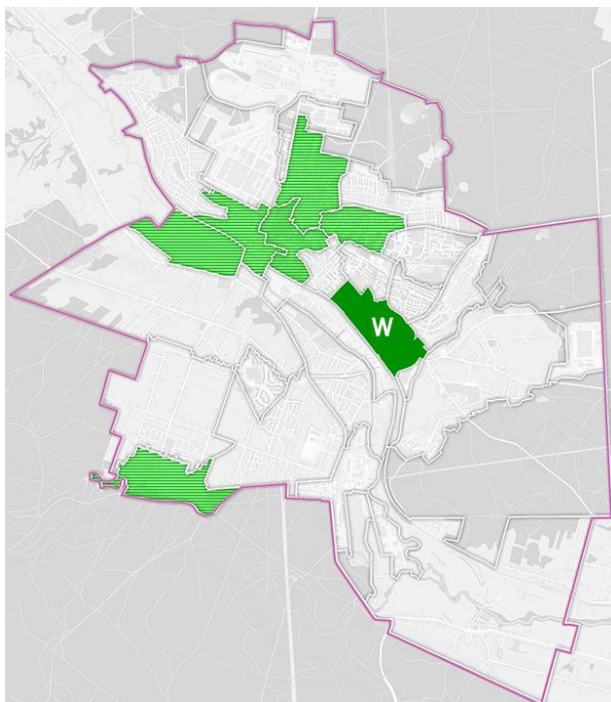
dwupoziomowy. Rozwiązanie takie miało wzbogacić polską urbanistykę i nawiązywać w pewien sposób do włoskich renesansowych placów z widokiem na podmiejski krajobraz. Obszar strefy położony jest na terenie obowiązującego MPZP, i zakłada m. in. zabudowę wolnych przestrzeni po południowej stronie ulicy S. Staszica. Po zachodniej stronie sądu wykonano zejście w kierunku alei Armii Krajowej, przy którym znajduje się popiersie Stanisława Staszica. Należy zauważyć, że ciągnąca się na długości około 800 metrów skarpa z uskokiem skalnym stanowi barierę komunikacyjną między osiedlem Majówka a główną arterią miasta - al. Armii Krajowej. Na długości skarpy znajdują się tylko trzy ciągi schodów, bez normatywnych pochylni.



6. Strefa usługowa przy al. Armii Krajowej. Na styku jednostek Stadion, Park i Majówka znajduje się obszar usług publicznych, w którym mieszczą się Komenda Powiatowa Policji, Straży Pożarnej oraz Szkoła Podstawowa nr 9. Przy rondzie gen. A. Hedy „Szarego” położony jest zaniedbany skwer pomnikiem przyrody i pozostałościami nietypowej formy fontanny. Obszar skweru jest pozostałością po mijance kolei wąskotorowej łączącej lasy starachowickie z kopalniami rudy żelaza z zakładem wielkopiecowym.



Wierzbnik



Podział Wierzbnika na strefy polega na wyodrębnieniu dwóch stref układu zabudowy: zachodniej skupionej wzdłuż ulicy Marszałka J. Piłsudskiego i odchodzących od niej prostopadłych dojazdów i wschodniej – związanej z Rynkiem i pobliskich ulic oraz terenów otaczających drobną zabudowę Wierzbnika: przy targowisku i położone na północ, na zboczu - obiekty usług.

1. **Strefa wschodnia.** Osią tej strefy jest historyczny trakt łączący funkcjonujące niegdyś (1624-1939) miasteczko Wierzbnik z osadą fabryczną Starachowice. Zgrupowane wzdłuż ulicy Marszałka Piłsudskiego posesje, czasem w formie fragmentów



pierzei tworzą charakter ulicy, ale jednocześnie wyraz architektoniczny pozostawia wiele do życzenia. W ostatnich latach zniknęło z krajobrazu ulicy wiele cennych, świadczących o tożsamości miejsca budynków, bądź zatraciło przez nieudane



Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020

(aczkolwiek potrzebne) modernizacje. Na północ od głównego ciągu w układzie grzebieniowym wytworzone historycznie dojazdy prowadzą do oficyn i domostw powstałych na pasach właścicieli głównej posesji, z czasem nieruchomości zostały dzielone, ale problemy przestrzenne takich działań mają odzwierciedlenie w



niefunkcjonalności infrastrukturalnej (komunikacja i media), Dominuje tu zabudowa dwukondygnacyjna z usługami zlokalizowanymi w parterach. Wyjątkiem w formie zabudowy mieszkalnej jest wybudowany przy ul. T. Kościuszki w latach 70. segmentowiec dla funkcjonującej wówczas instytucji publicznej. W strefie tej znajduje nieczynny dworzec z 1918 roku obsługujący niegdyś stację Starachowice Wschodnie (obecnie na parterze mieści się sklep wędkarski).

Przed dworcem, w poszerzeniu przestrzeni ulicy Kolejowej znajdują się wykonane w latach 80. XX w. stanowiska komunikacji publicznej. Ponadto, w strefie tej, przy zachodniej granicy znajduje się historycznie ulokowany przemysłowy Zakład Topienia Bazaltu. W północnej części, przy ul. Słowackiego, rozlokowane jest garażowisko obsługujące mieszkańców pobliskiego osiedla Skarpa, zarówno w formie blaszaków jak i ostatnio wybudowanych segmentów.

2. **Strefa zachodnia.** Jest to obszar związany z głównym placem Wierzbnika – Rynkiem

oraz uliczkami od niego odchodzącymi: Wysoką i Niską, Krótką – Spółdzielczą (pierwotny trakt na południe), Krętą, Iłżecką, Kościelną. W zdecydowanej ilości jest to zabudowa obrzeżna, z wyjątkiem okolicy ulic: Ciasnej i Targowej. W przypadku głównych traktów, występuje



handel w parterach. Rynek, wraz z przyległymi uliczkami (Wysoką, Niską, Krótką, Krętą, Kościelną i pasażem pieszym, został przebudowany w 2014 r. w ramach

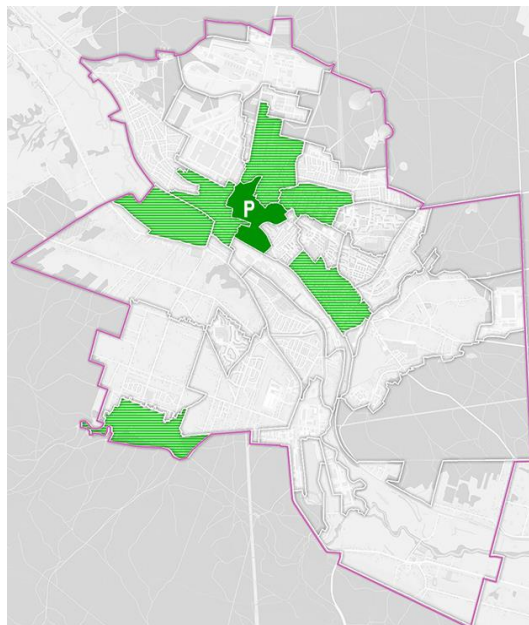


rewitalizacji przestrzeni miejskich RPO WŚ z funduszy unijnych. Przy placu dworcowym w ulicy Kolejowej budynek kina (z lat 70. XX w.) został adaptowany na market, i jest pomalowany w firmowych barwach, co wzmacnia dysonans przestrzenny widoku od strony dworca.

3. **Strefa usługowa przy targowisku.** Na wschód od ulicy Targowej położone jest targowisko miejskie z trzema budynkami handlowymi. Za targowiskiem znajduje się nasyp wybudowanego w lata 90. wiaduktu. W rozwidleniu najazdów położony jest wyjątkowo niepasujący do otoczenia obiekt handlowy. Obok niego znajduje się najstarszy cmentarz parafialny, a od strony ulicy Łżeckiej resztki zabudowy. Granicę strefy, jak i jednostki Wierzbnik, wyznacza tor zabytkowej kolei wąskotorowej do Łży. Poza obszarem Wierzbnika znajduje się centrum handlowe „Galardia” otwarte w 2014 r. o powierzchni użytkowej ponad 18 000 m². Położenie obiektu ma zasadniczy wpływ przestrzenny i komunikacyjny oraz funkcjonalny na rynek usług Wierzbnika. Obszar strefy pomiędzy Targową, Łżecką i koleją wąskotorową wymaga interwencji w celu poprawy jakości przestrzeni, zwłaszcza, że jest to obszar położony w dolinie, eksponowany widokowo z wiaduktu, wjazdu od strony wschodniej i północnej. Istotnym elementem naprawczym byłoby wytworzenie osi funkcjonalnej między wierzbnickim Rynkiem a „Galardią”.
4. **Strefa usługowa – północna.** Pomiędzy zabudową starego Wierzbnika a osiedlami, w pasie skarpy rozlokowane są obiekty użyteczności publicznej. Przy ulicy Kościelnej, góruje ponad rynkiem najstarszy starachowicki kościół, który swój obecny kształt uzyskał podczas przebudowy w 1937 r. wg projektu S. Szyllera oraz rozbudowy o nową nawę w 1989 r. wg projektu W. Zina i A. Kadłuczki. Przy kościele znajdują się budynki parafialne łącznie z wybudowaną w ostatnich latach stołówką Caritas. Obok kościoła, w miejscu zburzonej szkoły, w 2012 r. wybudowana została trzykondygnacyjna galeria handlowa „Kamienna” (pow. użytkowa ok. 8000 m²). W galerii jest 42 lokale, z czego 25 to lokale do wynajęcia (wg stanu z grudnia 2016 r.). Na taki stan ma zapewne wpływ galeria handlowa „Galardia” położona w odległości ok. 600 m od „Kamiennej”. W strefie usługowej znajdują się dwie szkoły. Przy al. Armii Krajowej rozczłonkowany

budynek Szkoły Podstawowej nr 10 z lat 60. XX w., natomiast przy ul. Łżeckiej - Gimnazjum nr 2 (budynek z 1957 roku).

Park



1. **Otoczenie Starachowickiego Centrum Kultury.** Obszar stanowi teren w bezpośrednim sąsiedztwie najważniejszego obiektu kultury Gminy Starachowice, położony pomiędzy skarpą, a ul. Radomską. Budynek SCK (zwane początkowo Domem Ludowym, potem Domem Kultury) został zaprojektowany w latach 30. XX w. a budowę zakończono po wojnie. Budynek w ostatnich latach przeszedł termomodernizację, ale wnętrza wraz z instalacjami nie były modernizowane od początku istnienia placówki. W latach 60. utworzono ogród geometryczny z fontanną nawiązujący do osi symetrii sali widowiskowej SCK. Obecnie ogród jest zaniedbany.



Projekt „Starachowice OD nowa” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 – 2020

2. **Park Miejski.** Jest to obszar położony pomiędzy ulicami Marszałka Piłsudskiego, Radomską, J. Kaczyńskiej, F. Chopina i Rotmistrza W. Pileckiego. Park im. Stefana Żeromskiego powstał w latach 1958-61 przy wykorzystaniu istniejącego drzewostanu,



zachowując jego leśny, wówczas głównie sosnowy charakter. Pierwotnie rozplanowany układ ścieżek i schodów zachował się do dzisiaj. Park rozpościera się na skarpie doliny rzeki

Kamiennej, charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz różnicą poziomów ok. 30 m. Obszar cechuje różnorodność drzew i krzewów wśród których znajdują się iglaste (głównie sosna i świerk) oraz liściaste (klony, kasztanowce, topole i brzozy). Spotkać tu można też rzadkie gatunki jak sosna czarna, jarzęby, głogi oraz okazałe dęby (pomniki przyrody). Znajdują się tu wychodnie skalne, a w dolinie równoległej do ul. Radomskiej płynie ciek wodny zasilany wodą pochodząca z naturalnych źródeł. W



północnej części dolina ma charakter podmokły i z uwagi na swój kształt nadaje się do zagospodarowania poprzez budowę oczek wodnych, kaskad i mokradeł. Na terenie dzisiejszego parku do początku XX w. funkcjonowała kopalnia rudy żelaza o nazwie „Herkules”. Wejście do szybu tej kopalni znajdowało się w pobliżu wspomnianych źródeł ciek wodnego. Naturalny wąwóz, w zboczach którego znajdowały się wejścia do niskich sztolni kopalni został od strony północnej zasypany aby połączyć ulice w ciąg komunikacyjny (dzisiejsza ul. J. Kaczyńskiej) i przy okazji utworzyć skwer (dzisiaj skwer Ofiar Zbrodni Katyńskiej). Upamiętnieniem górniczej działalności w tym obszarze jest figurka św. Barbary zlokalizowana od strony ul. Piłsudskiego. W obrębie



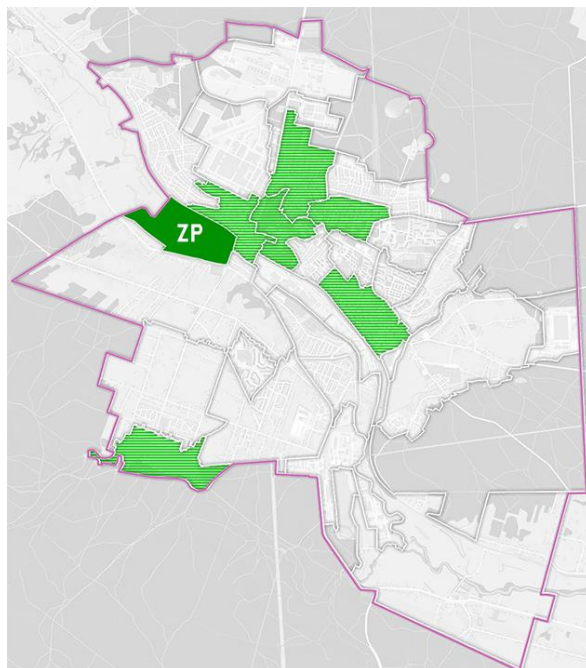
parku znajdują się też znaczące obiekty jak zabytkowy budynek Dozorcy Hutniczego z XIX w, później schronisko PTTK, obecnie własność prywatna z planem odrestaurowania obiektu. Nie zachowała się stylowa drewniana muszla koncertowa z lat 70-tych, która spłonęła w latach 90-tych, a widownia na ok. 400 miejsc uległa dewastacji. W dolinie funkcjonował również drewniany lokal gastronomiczny „Krakus” (później „Parkowa”). Do strefy Parku Miejskiego należy zaliczyć zadrzewiony obszar położony powyżej budynku Starostwa Powiatowego oraz nieruchomości, na której niegdyś istniał budynek Rady Nadzorczej Zakładów Starachowickich (po wojnie m.in. WKU), obecnie własność prywatna służąca jako składowisko materiałów budowlanych.

3. **Szlakowisko.** Na wschód o terenu parku znajduje się obszar, na którym wylewano gorącą szlakę wielkopieczową dowożoną koleją przemysłową, która po zastygnięciu utworzyła sztuczną skałę i od momentu zamknięcia zakładu hutniczego w latach 60. XX wieku zarosła zielenią i wtopiła się w parkowy krajobraz tej części miasta. Obszar ten nazwano Szlakowisko. U podnóża uskoku w latach 80. XX w. zorganizowano okrągły plac, na którym miały miejsca okazjonalne imprezy plenerowe. Obecnie, w związku z utworzeniem nowych miejsc (jak np. Rynek, plac pod skałkami) oraz odzyskaniu przez spadkobierców części terenu plac jest wykorzystywany sporadycznie. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat miasto kilkakrotnie przygotowywało się do zaplanowania zagospodarowania tego terenu np. w latach 70. XX w. przygotowana była koncepcja ośrodka sportowego autorstwa M. Gintowta, a w 2007 r. konkurs, w którym zwycięska praca przewidywała stworzenie amfiteatru za wyniesieniem szlakowiska. Obszar ten, położony w środku miasta, wymaga interwencji i decyzji co do sposobu zagospodarowania.

4. **Strefa usługowa przy Starostwie powiatowym.** Przy ulicy Doktora W. Borkowskiego funkcjonalnie wyodrębnia się strefa usług publicznych. W przebudowanej przychodni zdrowia mieści się siedziba Starostwa Powiatowego. Obok znajduje się rozbudowane w ubiegłym roku Pogotowie Ratunkowe. W ostatnich latach na terenie po byłym budynku Sanepidu powstała prywatna przychodnia zdrowia wraz z częścią usług typu fitness. Przy ulicy Borkowskiego znajduje się również blok mieszkalny, a przy zakręcie ulicy Pileckiego trzy domy jednorodzinne. Obszerny plac przed budynkiem Starostwa zajmuje parking.
5. **Muzeum.** Południowy obszar jednostki Park zajmuje Muzeum Przyrody i Techniki im. prof. Jana Pazdura. Muzeum zostało powołane do życia 1 stycznia 2001 roku decyzją Rady Powiatu Starachowickiego. Placówka obejmuje obszar 8 hektarów, na którym zlokalizowane są obiekty dwóch chronologicznie następujących po sobie zakładów wielkopieczowych. Zakład ostatecznie wygaszony został w 1968 roku. W 2010 roku, dzięki wsparciu tzw. funduszy norweskich miała miejsce renowacja i adaptacje na cele kulturalne (program „Regio Ferrea”). Wybudowano wówczas m.in. nowy pawilon wejściowy od strony ulicy Marszałka J. Piłsudskiego. Położenie w dawnym zakładzie przemysłowym, w którym przez lata nieużytkowania bujnie porosła roślinność, sprawia, że funkcjonalno-przestrzennie obiekt jest odizolowany od miasta, w tym od pobliskiego parku.



Zbiornik Wodny Pasternik



Sztuczny zbiornik wodny na rzece Kamiennej widnieje na dokumentach kartograficznych już w I poł. XIX wieku. Przed budową zakładu wielkopieczowego zlokalizowanego na północnym zboczu doliny (wg koncepcji S. Staszica) zbiornik posiadał trzy śluzy. Na południe od zbiornika znajdowała się wieś Starachowice z folwarkiem rządowym, zaś na północy, w rejonie obecnego skrzyżowania Radomskiej i Hutniczej – zajazd. Zbiornik był przebudowywany w związku z kolejnymi koncepcjami zakładów przemysłowych: w latach 40. XIX wieku (największa powierzchnia zbiornika), w latach 20. XX wieku, w 1932 – kiedy to dokonano „regulacji stawów” i wyprostowania koryta Kamiennej. Z tego okresu pochodzą groble i podział zbiornika na kilka części. Na 1952 roku datują się dokumenty uruchomienia Zbiornika Starachowice. Staw został podzielony jedną groblą na dwie części: północną - ujęciową (główne ujęcie wody dla miasta do 1976 r.) i południową - retencyjną (wykorzystywaną rekreacyjnie). W latach 80. XX w. wykonano częściowe pogłębienie starachowickiego stawu, przedłużenie grobli



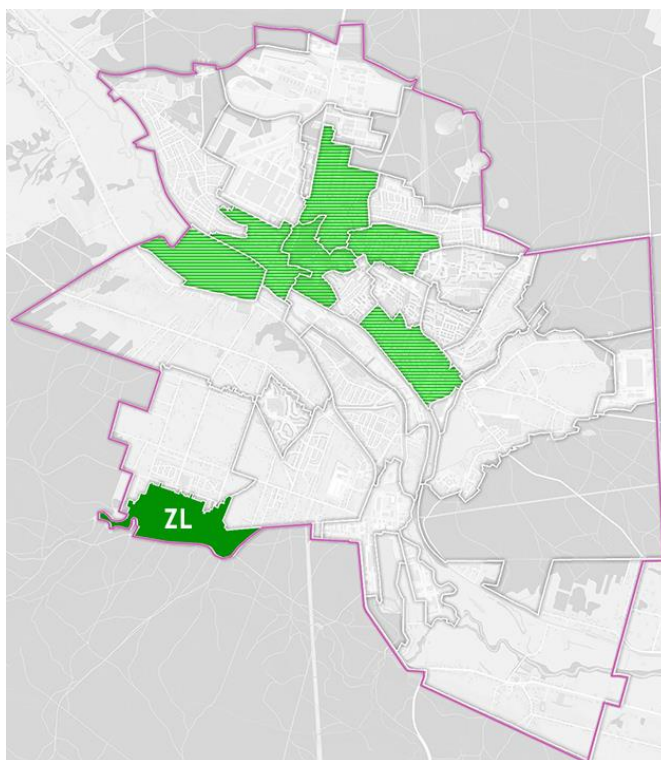


od strony Wygody oraz regulację Kamiennej, która przyczyniła się do intensywnego zamulania i wypłykania części północnej.

Zarastanie roślinnością wodną zbiornika spowodowało osiedlenie wielu gatunków ptactwa. W 2006 w północno-zachodniej części zbiornika utworzono użytek ekologiczny im. Bolesława Papiego o pow. 12,6 ha. Zbiornik Pasternik jest silnie związany z historią i dziedzictwem przemysłowym miasta. Jest elementem krajobrazu miejskiego. Od strony południowej – drogi krajowej, tworzy charakterystyczną panoramę widokową tej części miasta.

Poblize węzła komunikacyjnego sprawia, że zbiornik, jak i jego najbliższe otoczenie może spełniać istotną rolę społeczną i kulturową.

Zbiornik Wodny Lubianka



Zbiornik Lubianka powstał w latach 80. XX wieku. Planowano wówczas stworzenie dużego ośrodka rekreacyjnego dla miasta związanego z nowym zbiornikiem. Zalew powstał w miejscu doliny z wyrobiskami piachu. Teren ten wyrównano Zaporę oparto o wyniesienie po wschodniej stronie. Jednostka związana ze zbiornikiem graniczy od północy i zachodu z zabudową jednorodzinną. Od południa graniczy z kompleksem leśnym Puszczy Świętokrzyskiej będącym jednocześnie Sieradowickim Parkiem Krajobrazowym oraz obszarem

Natura 2000 „Ostoja Sieradowska”. Zabudowa jednorodzinna nie dochodzi bezpośrednio do zalewu, a powstałą w ten sposób przestrzeń postanowiono przeznaczyć na przestrzeń publiczną służącą wypoczynkowi. Do chwili obecnej wykonano szcztątkową infrastrukturę służącą rekreacji: molo, zaplecze sprzętów wodnych czynne w sezonie wakacyjnym, wyrównane place na trawiaste boiska. Na półwyspie od strony południowej znajduje się ośrodek harcerski, w którym organizowane są obozy.



W 2016 roku na zlecenie gminy SARP zorganizował ogólnopolski konkurs architektoniczny na projekt zagospodarowania zbiornika.

Jednostka obejmuje również obszar leśny położony na południe i wschód od zbiornika. Warto zaznaczyć, że okolica zalewu na Lubiance stanowi punkt wypadowy zarówno dla wycieczek w kierunku Gór Świętokrzyskich i miejscowości (Tarczek, Bodzentyn) oraz miejsc pamięci związanych z oddziałami partyzanckimi: Wykus, Polana Langiewicza.